

Pelastakaa Lapset

LASTEN JA NUORTEN KOKEMUKSIA KORONAPANDEMIAN AJALTA

SELVITYKSEN AINEISTO

Selvityksen aineisto kerättiin valtakunnallisella nettikyselyllä 12.4.–2.5.2021 välisenä aikana. Kysely oli saatavilla suomeksi ja ruotsiksi. Sosiaalisen median kanavien kuten Facebookin ja Instagramin lisäksi kyselyä levitettiin muun muassa koulujen ja nuorisotoimen kautta. Kyselyyn vastasi yhteensä 1102 lasta ja nuorta, jotka olivat iältään 12–17-vuotiaita.

Vastaajista 76 % oli tyttöjä, 14 % oli poikia ja yhteensä 10 % oli valinnut joko vaihtoehdon ”Muu”, ”En halua määrittellä” tai ”En halua vastata.” Kotikielenään suomea puhui 98 % vastaajista, minkä lisäksi 5 % oli ilmoittanut ruotsin, 6 % englannin ja 5 % jonkin muun kielen kotikieliseksi.

Vastaajista 61 % ilmoitti asuvansa kahden vanhemman kanssa, 13 % asui vuorotellen jommankumman vanhempansa luona, 11 % asui yhden vanhemman kanssa ja 6 % vanhemman ja tämän kumppanin kanssa. Loput 9 % asuivat muun aikuisen kanssa tai muulla tavoin (esimerkiksi yksin tai sijaisperheessä).

Vastaajista 22 % kertoi asuvansa Uudellamaalla. Seuraavaksi eniten vastaajia oli Pohjois-Pohjanmaalla (14 %), Pirkanmaalla (9 %), Varsinais-Suomessa (7 %) sekä Pohjois-Savossa (7 %). Vastaajista 14 % kertoi asuvansa kaupungin keskustassa, 48 % kaupungin lähiössä tai laita-alueella, 18 % maaseudulla asutuskeskuksessa tai kirkonkylässä ja 20 % asui maaseudulla asutuskeskusten ulkopuolella.

Enemmistö vastaajista (56 %) kertoi olevansa yläkouluissa. Vastaajista 11 % oli alakoululaisia, 21 % opiskeli lukiossa ja 7 % opiskeli ammatillisessa oppilaitoksessa. Lisäksi 4 % kertoi opiskelevansa muualla, esimerkiksi 10. luokalla, ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa (VALMA) tai suorittavansa kaksoistutkintoa. Vastaajista 1 % kertoi, ettei ole tällä hetkellä koulussa tai oppilaitoksessa.

Vastaajista 44 % määritteli kuuluvansa yhteen tai useampaan vähemmistöön. Suurin osa vähemmistöön kuuluvista kertoi kuuluvansa vähemmistöön seksuaalisen suuntautumisen ja/tai sukupuoli-identiteettinsä vuoksi. Heitä oli kaikista vastaajista 32 %. Uskonnollisen vakauksensa perusteella vähemmistöön koki kuuluvansa 9 % vastaajista; äidinkielen, etnisen taustan tai kansallisuuden perusteella 7 % vastaajista ja pitkäaikaisen sairauden tai vamman perusteella 6 % vastaajista.

Lapsia pyydettiin myös arvioimaan heidän perheensä taloudellista tilannetta. Arviot perustuvat vastaajien omiin kokemuksiin huoltajiensa tulotasosta. Kyselyn vastaajista 54 % mielsi perheensä keskituloiseksi. Erittäin tai melko hyvätuloinena perhettään piti 33 % vastaajista ja erittäin tai melko matalatuloinena 13 % vastaajista.

Aineisto kerättiin anonyymisti nettilomakkeen kautta, jolloin vastaajien taustoista tai vastausten oikeellisuudesta ei ole täyttä varmuutta. Osa vastaajista on saattanut esimerkiksi täyttää lomakkeen useaan kertaan, mikä voi aiheuttaa vastauksiin vinoumaa. Kaikkiin kyselylomakkeen kysymyksiin ei ollut pakko vastata ja tämä on huomioitu aineiston käsittelyssä.

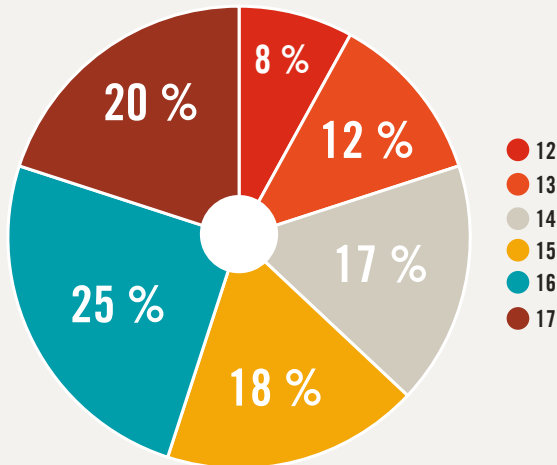
TAUSTAA LAPSEN ÄÄNI -KYSELYYN 2021

Lapsen ääni on Pelastakaa Lapset ry:n vuodesta 2001 lähtien teettämä kysely, jonka avulla selvitetään lasten* ajatuksia vaihtuvista teemoista. Kyselyn tarkoitus on tuoda lasten ääni osaksi sekä arkea että laajempaa yhteiskunnallista keskustelua ja päätöksentekoa. Vuoden 2021 kyselyllä selvitettiin 12–17-vuotiaiden lasten ja nuorten kokemuksia koronapandemian vaikutuksista arkeen ja jaksamiseen sekä perheen taloudellisen tilanteen vaikutuksia lasten hyvinvointiin.

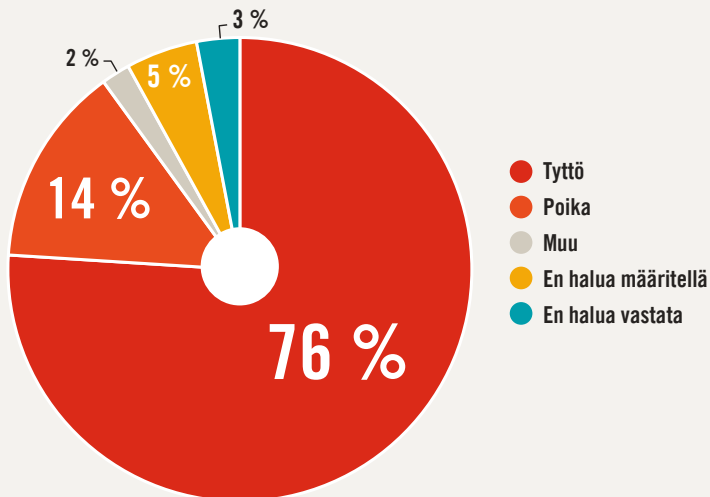
Kyselyn tulokset julkaistaan kahdessa osassa. Tämä raportti käsittelee sitä, miten lapset ja nuoret ovat kokeneet vuoden kestäneen koronapandemia-ajan. Kokonaisuudessaan Lapsen ääni 2021 -kyselyn tulokset julkaistaan syksyllä 2021, jolloin raportoidaan lasten ja nuorten köyhyyskokemuksista ja turvallisuuskysymyksistä.

*Termillä lapsi viitataan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (LOS) mukaisesti kaikkiin alle 18-vuotiaisiin.

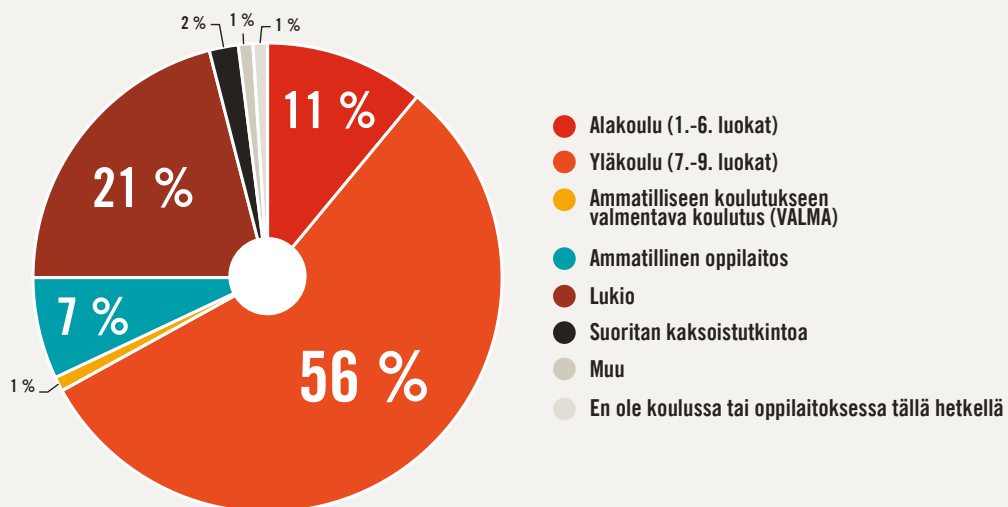
VASTAAJIEN IKÄJAKAUMA (N=1102)

VASTAAJIEN SUKUPUOLI (N=1102)

VASTAAJIEN KOULUTUSTAUSTA (N=1102)

KESKEISET TULOKSET

1. 21 % vastaajista oli huolissaan perheensä toimeentulosta koronapandemian vuoksi. Perheensä taloudellisen tilanteen koki heikentyneen vähintään jonkin verran 25 % kaikista vastaajista. Vastaava luku oli matalatuloisten perheiden lapsilla 47 % ja hyvätuloisten perheiden lapsilla 11 %.

2. 47 % kaikista vastaajista koki henkisen hyvinvointinsa huonontuneen kuluneen vuoden aikana. Vastaushetkellä henkisen hyvinvointinsa koki huonoksi tai melko huonoksi matalatuloisten perheiden lapsista 55 %, hyvätuloisten perheiden lapsista 31 % ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen edustajista 60 %.

3. 59 % kaikista vastaajista koki etäopiskelun vaikeuttaneen tai heikentäneen opinnoista pärjäämistä. Matalatuloisten perheiden lapset kokivat useammin (37 %) etteivät saa kotoa riittävästi tukea opiskeluun; hyvätuloisten perheiden lasten kohdalla vastaava luku oli 15 %.

4. Aiempaa yksinäisemmäksi itsensä koki 36 % vastaajista. Uusia ystäviä oli kuluneen vuoden aikana saanut 48 %.

5. Koronapandemian myötä 41 % kertoi viettävänsä aiempaa enemmän aikaa perheen ja läheisten kanssa. 22 % kertoi riitelyn lisääntyneen perheessä.

6. Lähes puolet (48 %) kaikista vastaajista koki, ettei heidän ikäryhmänsä mielipiteitä ja tarpeita ole kuunneltu koronarajoitustoimien toteutuksessa.

7. Pandemian jälkeiseen tulevaisuuteen liittyi monenlaisia ajatuksia: 49 % pelkäsi rajoitusten jatkuvan pitkään, 49 % odotti asioita, joita pääsee tekemään rajoitusten päätyttyä. 20 % pelkäsi opiskelupaikan ja 26 % työpaikan saamisen vaikeutuvan.

KUVA: Nina Salokangas

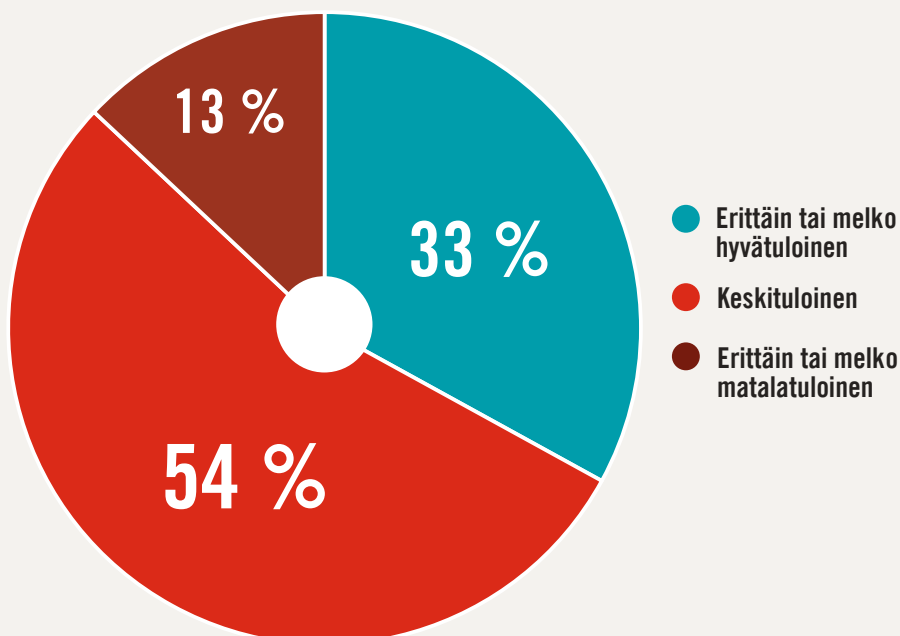
HUOLI PERHEEN TOIMEENTULOSTA KUORMITTAA ERITYISESTI MATALATULOISTEN PERHEIDEN LAPSIDA

Noin viidesosa kaikista vastaajista (21 %) kertoi olevansa huolissaan perheensä toimeentulosta koronapandemian myötä. Matalatuloisten perheiden lapsista toimeentulosta oli huolissaan 57 % ja hyvätuloisten perheiden lapsista 6 %. Yhden huoltajan perheissä asuvista lapsista huolta koki 31 %.

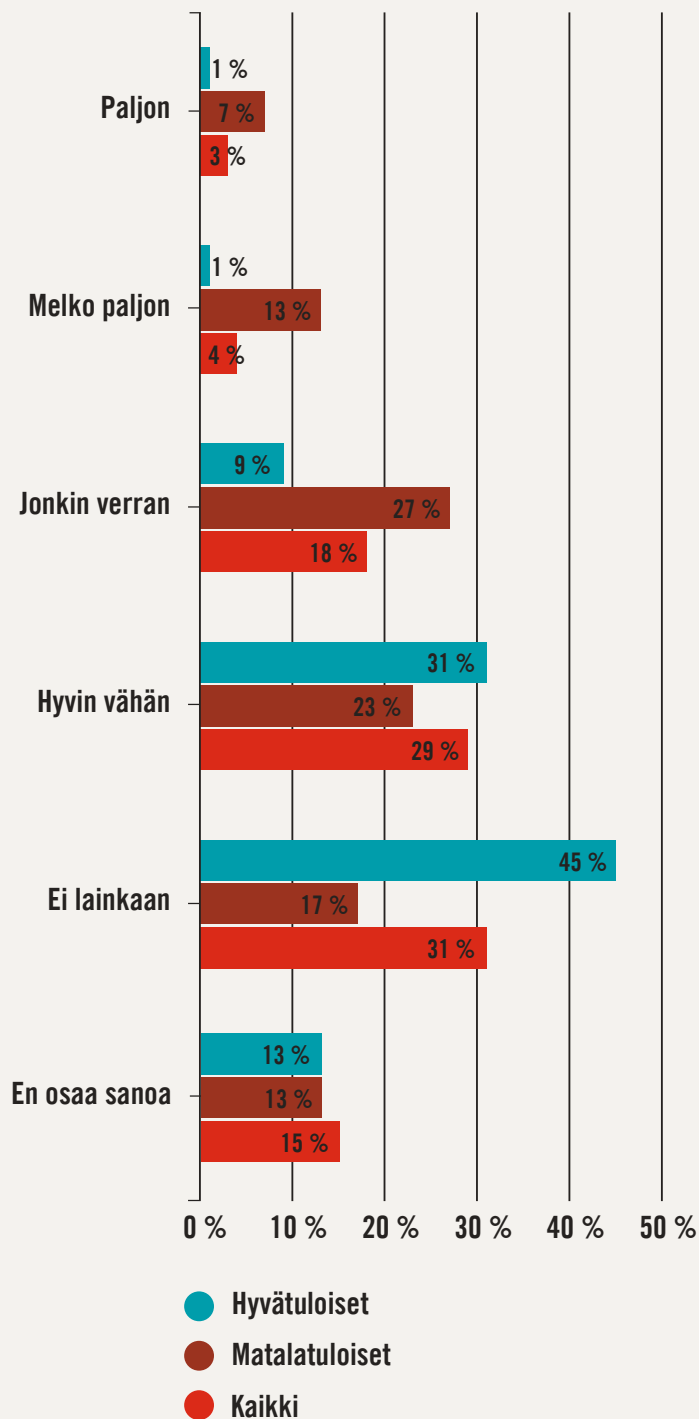
Lapsilta kysyttiin, kokivatko he koronapandemian heikentäneen perheensä taloudellista tilannetta, mihin 29 % vastasi, että hyvin vähän, 18 % että jonkin verran ja yhteensä 7 % vastasi, että paljon tai melko paljon. Koronapandemian taloudelliset vaikutukset ilmenivät

korostetummin matalatuloisten perheiden lasten vastauksissa. Näistä lapsista 27 % koki koronapandemian heikentäneen perheensä taloudellista tilannetta jonkin verran ja 20 % vastasi paljon tai melko paljon. Hyvätuloisten perheiden lapsista 9 % vastasi koronapandemian heikentäneen perheen taloudellista tilannetta jonkin verran ja 2 % vastasi, että paljon tai melko paljon.

PERHEEN TULOTASO (N=1102)

ONKO KORONPANDEMIA MIELESTÄSI HEIKENTÄNYT PERHEESI TALOUDELLISTA TILANNETTA? (N=1102)

47 % LAPSISTA KOKI HENKISEN HYVINVOINTINSA HUONONTUNEEN KULUNEEN VUODEN AIKANA

Vastaajista 38 % arvioi vastaamisen hetkellä henkisen hyvinvointinsa olevan huono tai melko huono. Pyydettyessä vertaamaan vuoden takaiseen tilanteeseen lähes puolet vastaajista (47 %) arvioi, että heidän henkinen hyvinvointinsa on jonkin verran huonompi tai paljon huonompi kuin vuosi sitten. Hiukan yli neljäsosa (26 %) puolestaan arvioi henkisen hyvinvointinsa olevan paljon tai jonkin verran parempi kuin vuosi sitten.

”Mulle on tullu aika paha masennus koronasta.”

”Mielenterveys heikentynyt.”

”Pitää kantaa huolta muiden jaksamisesta että oma unohtuu. Opiskelemaan meno ei motivoi.”

”Jag har behövt att pausa med massor av saker vilket har lett till att jag har börjat må enu sämre en vad jag redan gjorde”

Kulunut vuosi vaikuttaa koetelleen erityisesti matalatuloisten perheiden lasten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkistä hyvinvointia. Matalatuloisten perheiden lapsista vain hiukan yli viidesosa (21 %) arvioi henkisen hyvinvointinsa tällä hetkellä hyväksi tai melko hyväksi, kun taas 55 % arvioi sen huonoksi tai melko huonoksi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvista 14 % kuvailee henkistä hyvinvointiaan hyväksi tai melko hyväksi ja 60 % kertoo sen olevan huono tai melko huono. Hyvätuloisten perheiden lapsista henkisen hyvinvointinsa arvioi hyväksi tai melko hyväksi 43 % ja huonoksi tai melko huonoksi 31 %.

Yli puolet (57 %) matalatuloisten perheiden lapsista ja 59 % seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen edustajista arvioi henkisen hyvinvointinsa huonontuneen joko jonkin verran tai paljon viimeisen vuoden aikana. Hyvätuloisten perheiden lasten joukossa vastaava luku oli 42 %.

31 % kaikista vastaajista kertoi kokeneensa vastaamista edeltäneen kahden viikon aikana itsensä joko koko ajan tai lähes koko ajan stressaantuneeksi. Niiden osuus, jotka eivät olleet tunteneet oloaan onnelliseksi kertaakaan kahden edeltävän viikon aikana, oli kaikkien vastaajien joukossa 3 %, matalatuloisten joukossa 9 % ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen joukossa 6 %.²

Vastaajista lähes puolet (49 %) oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että he ovat huolissaan omasta henkisestä hyvinvoinnistaan. Samaten 49 % kantoi huolta jonkun perheenjäsenen, läheisen tai ystävän henkisestä hyvinvoinnista. Erityisen suurta huoli oli seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen edustajilla, joista jopa 69 % kertoi olevansa huolissaan omasta henkisestä hyvinvoinnistaan ja 61 % jonkun ystävän tai läheisen henkisestä hyvinvoinnista.³

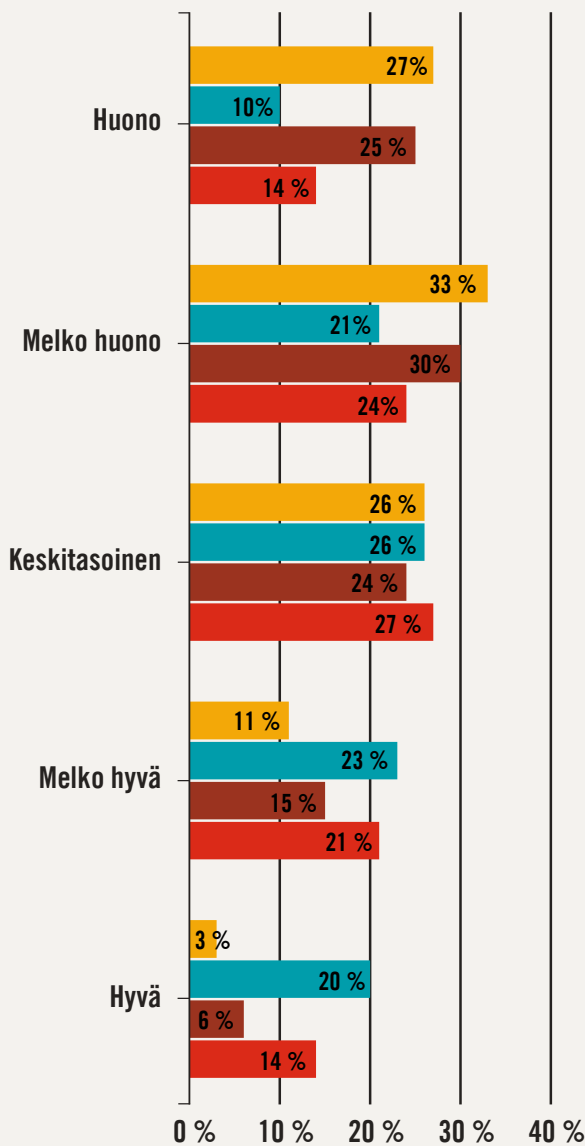
Mulle on tullu aika paha masennus koronasta.

¹ ”Minun on täytyntä laittaa monien asioiden tekeminen tauolle, mikä on johtanut siihen, että olen alkanut voida vielä huonommin kuin aiemmin.”

² Vastaukset annettiin asteikolla 0–10, jossa 10 = koko ajan ja 0 = ei yhtään. Prosenttiluvut on saatu vastauksista 0, 9 ja 10.

³ Luvut on saatu esittämällä lapsille mielipideväittämiä asteikolla 1-5. Ilmoitetut prosenttiluvut on muuttujasta riippuen saatu yhdistämällä arvot 1-2 tai 4-5. Arvoa 3 ei ole laskettu mukaan.

HENKINEN HYVINVOINTI TÄLLÄ HETKELLÄ (N=1102)

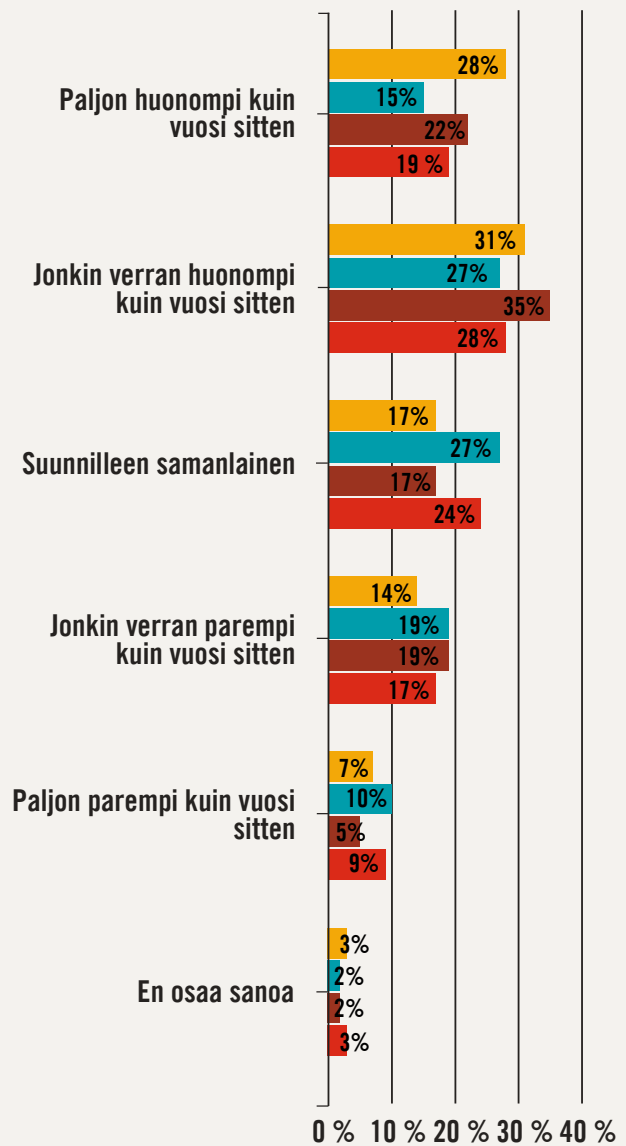
● Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen edustajat

● Erittäin tai melko hyvätuloiset

● Erittäin tai melko matalatuloiset

● Kaikki

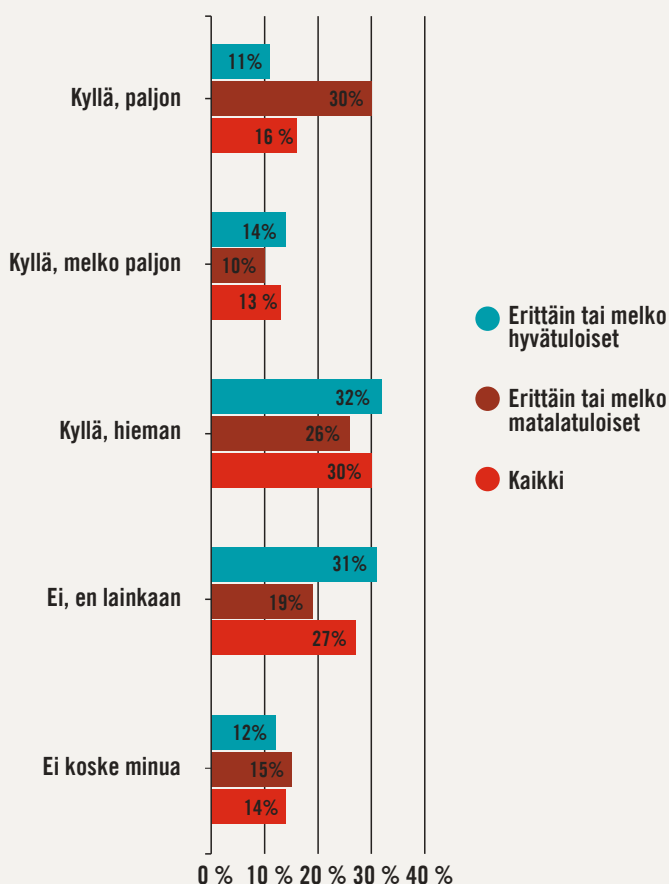
HENKINEN HYVINVOINTI VERRATTUNA VUODEN TAKAISEEN (N=1102)

”KOTI EI TUNNU SAMALLA LAILLA OPPIMISYMPÄRISTÖLTÄ KUIN KOULU”

Vastaajista 59 % koki, että etäopiskelu on vaikeuttanut tai heikentänyt opinnoissa pärjäämistä vähintään hieman. Melko paljon tai paljon vastanneiden osuus kaikista vastaajista oli 29 %. Matalatuloisten perheiden lapsilla vastaava luku oli 40 %.

KOETKO, ETTÄ ETÄOPISKELU ON VAIKEUTTANUT TAI HEIKENTÄNYT OPINNOISSA PÄRJÄÄMISTÄSI? (N=1075)

Lapset, jotka ilmoittivat etäopiskelun jossain määrin heikentäneen opinnoissa pärjäämistään, kertoivat yleisimmäksi syyksi sen, ettei itsenäisesti malttaisi opiskella (62 %). Toisekseen etäopiskelun aikana koulutehtävien määrän koettiin kasvaneen (56 %). Muita vastauksista ilmeneviä opinnoissa pärjäämistä heikentäviä tekijöitä olivat puutteellinen työskentelyrauha kotona (45 %) sekä sosiaalisen yhdessä opiskelun ja vuorovaikutuksen, kuten keskustelujen ja ryhmätöiden tekemisen, puuttuminen (41 %).

”Ei ole motivaatiota opiskella yksin.”

”Opiskelurutiinin luominen on hankalaa.”

”Ammattini vaatisi paljon käytännöntyöskentelyä.”

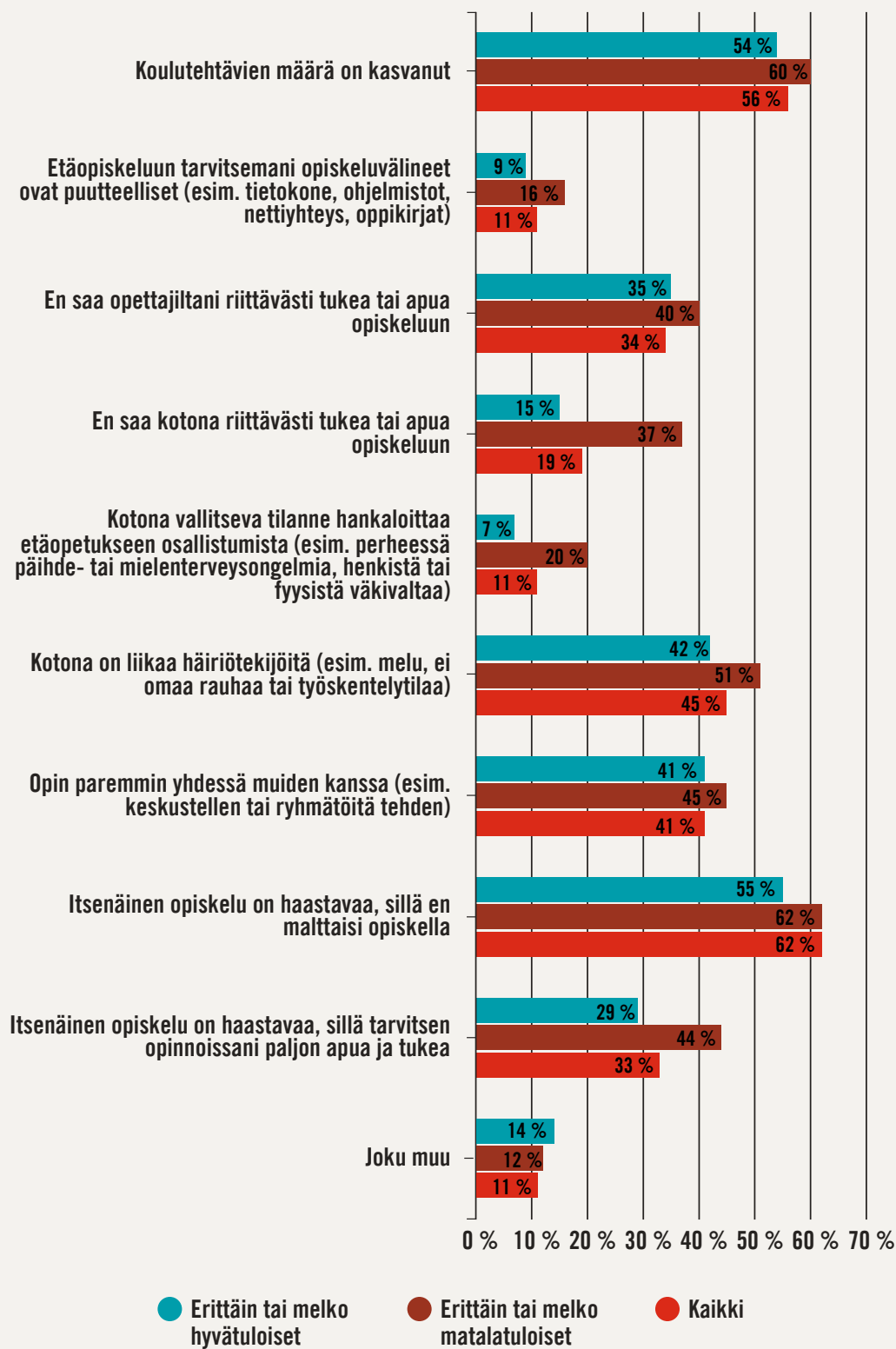
”Etäopiskelu ei yksinkertaisesti vastaa laadultaan lähiopetusta.”

Kolmasosa koki itsenäisen opiskelun haastavaksi, sillä tarvitsee paljon tukea ja apua opinnoissaan. Kaikista kysymykseen vastanneista 34 % koki jäävänsä vaille riittävää opettajan tarjoamaa tukea ja 19 % koki, ettei saa kotona riittävästi tukea opiskeluun. Matalatuloisten perheiden lapsista kotona tukea vaille jäi 37 %, kun hyvätuloisten perheiden lapsista näin koki 15 %.

Noin joka kymmenes vastaaja (11 %) kertoi, että etäopiskeluun tarvittavat välineet kuten tietokone, ohjelmistot, nettiyhteys tai oppikirjat, ovat puutteellisia. Matalatuloisten perheiden lapsista näin vastasi 16 %. Lisäksi noin joka kymmenes lapsi (11 %) kertoi opinnoissa pärjäämisen kärsivän kotona vallitsevan tilanteen, esimerkiksi päihde- tai mielenterveysongelmien tai henkisen tai fyysisen väkivallan, takia. Matalatuloisten perheiden lapsista näin kertoi joka viides (20 %).

”Ei pääse päiväksi pois kodin painostavasta olotilasta.”

MISTÄ HAASTEET OVAT JOHTUNEET? (N=627)

YSTÄVIEN NÄKEMINEN ON VÄHENTYNYT MUTTA HEIDÄN MERKITYKSENSÄ ON KOROSTUNUT

Lapsilta kysyttiin, minkälaiset asiat ovat kuluneen vuoden aikana auttaneet sopeutumaan koronapandemian aiheuttamiin olosuhteisiin. Ystävien, perheen ja seurustelukumppanin tuki oli mainittu useissa vastauksissa. Moni oli viettänyt aikaa ystävien kanssa etäyhteyksien kautta sekä viihtynyt sosiaalisessa mediassa. Tärkeää lapsille oli ollut kokemus siitä, etteivät he ole koronapandemian tuomien olosuhteiden keskellä yksin. Vastaajista 48 % kertoi myös saaneensa viimeisen vuoden aikana uusia ystäviä.

”Some, perhe, ystävät.”

”Koska minulla on puhelin, voin olla koko ajan yhteydessä ystäviini sen kautta, ja se on varmaankin auttanut aika paljon.”

”Ystävien kanssa videopuhelut.”

”Läheinen ystävä jota näen viikottain”

”Koulussa kun kaikki käyttävät maskia esim. niin se että ystävätkin käyttävät.”

”Ystävät ja se että ”kaikki on samassa veneessä”.”

Hiukan yli kymmenesosalla lapsista (13 %) ei ollut yhtäkään sellaisia läheistä ystävää, jonka kanssa he voisivat keskustella avoimesti omista asioistaan. Luotettavat

aikuiset, joille omia asioita pystyisi jakamaan luottamuksellisesti puuttuivat lähes joka kolmannen (29 %) lapsen elämästä. Vastaajista 36 % koki olevansa aiempaa yksinäisempiä.

Hiukan yli kolmannes vastaajista (35 %) oli sitä mieltä, että ystävyysuhteiden ylläpitäminen koronapandemian aikana on ollut haastavaa. Noin joka kolmas (32 %) koki olevansa nykyisin aiempaa läheisempi ystäviensä kanssa, mutta 43 % vastasi, että ei koe tällä tavoin. Haasteita aiheuttivat muun muassa rajoitetut mahdollisuudet nähdä kavereita kasvotusten. Yli puolet lapsista (59 %) kertoi viettävänsä aiempaa vähemmän aikaa ystäviensä kanssa.⁴

”Olen jäänyt ystäväporukoistani ulkopuolelle siksi että vanhempani ovat halunneet että noudatan rajoituksia tarkemmin kuin muiden vanhemmat”

”Whatsapp ryhmä kavereiden kanssa on auttanut aika paljon. En muuten kuule/näe kavereita koulun ulkopuolella.”

”En oikeastaan tee muuta kuin istun omissa huoneessani. Isä on tosi tarkka koronarajoitusten suhteen, joten en ole edes nähnyt kavereita tai poikaystävää.”

”Olen ollut enemmän yksin vapaa-aikanani.”

KUVA: Nina Salokangas

⁴ Luvut on saatu esittämällä lapsille mielipideväittämiä asteikolla 1-5. Ilmoitetut prosenttiluvut on muuttujasta riippuen saatu yhdistämällä arvot 1-2 tai 4-5. Arvoa 3 ei ole laskettu mukaan.

PERHE TUKENA JA HAASTEENA PANDEMIAN AIKANA

Koronapandemian myötä 41 % vastaajista kertoi viettävänsä aiempaa enemmän aikaa perheen ja läheistensä kanssa. Mukavien vapaa-ajan aktiviteettien ohella perheenjäsenten tuki ja seura olivat auttaneet lapsia sopeutumaan koronapandemian aiheuttamiin olosuhteisiin.

"Ajanvietto perheen kanssa: ulkoilua, pelailua yms."

"Urheilu, lukeminen, hyvä suhde vanhempaan."

"Ollaan päästy mökille, muuten oltais oltu vaan kotona. Äiti ja isi on ollu kotona ja ne autto etäkoulussa. Hyvä kun ei tarvinnu olla yksin. Mut jos olisin ollu yksin niin varmaan olisin pelannu paljon kouluaikana."

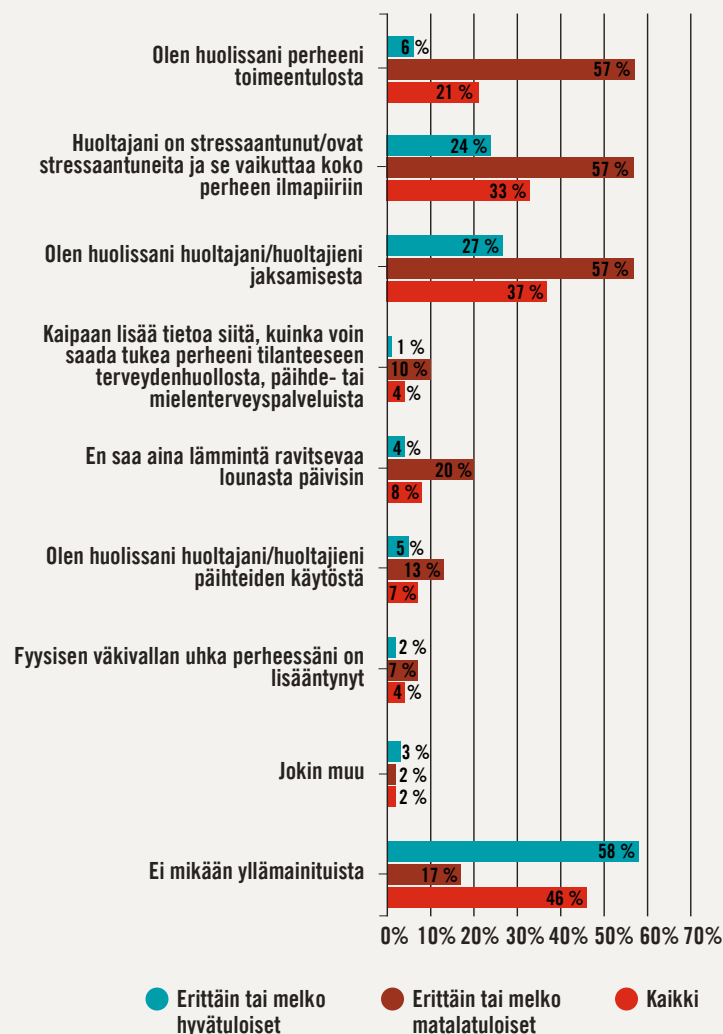
Yhdessä vietetyn ajan lisääntyminen ei kuitenkaan kaikissa tapauksissa lähentänyt perheenjäseniä keskenään. Vastaajista 31 % kertoi olevansa nykyisin aiempaa läheisempi perheen ja läheistensä kanssa, kun taas 38% ei kokenut näin.⁵

Noin yksi neljäsosa (24 %) lapsista ei kokenut saaneensa itselleen tärkeitä ihmisiltä riittävästi tukea pandemian aikana. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien keskuudessa vastaava luku oli 32 %. Moni vastaaja kanto myös huolta liittyen huoltajiensa jaksamiseen (37 %) ja joka kolmas koki, että huoltajan stressi vaikuttaa koko perheen ilmapiiriin (33 %).

Osa lapsista elää koronapandemian myötä entistä haastavammassa perheolosuhteissa. Hiukan yli yksi viidestä lapsesta (22 %) kertoi, että hänen perheessään riidellään aiempaa enemmän. Vastaajista 7 % oli huolissaan huoltajan tai huoltajiensa päihteiden käytöstä ja 4 % kertoi fyysisen väkivallan uhan lisääntyneen perheessään. Lapsista 8 % kertoi, ettei saa aina lämmintä ravitsevaa lounasta päivisin. Päivittäisen lounaan saaminen oli epävarmaa viidesosalle (20 %) matalatuloisten perheiden lapsista, minkä lisäksi useampi kuin joka kymmenes näistä lapsista (13 %) kanto huolta huoltajiensa päihteiden käytöstä.

⁵ Kappaleen luvut on saatu esittämällä lapsille mielipideväittämiä asteikolla 1-5. Ilmoitetut prosenttiluvut on muuttujasta riippuen saatu yhdistämällä arvot 1-2 tai 4-5. Arvoa 3 ei ole laskettu mukaan.

KORONAPANDEMIAN MYÖTÄ... (N=1017)

“ON OLLUT MUKAVAA KUN ON UUSIA JA JÄNNITTÄVIÄ ASIOITA JA MUUTKIN ON OSANA SITÄ (HALUUN SILTI KORONAN POIS)”

Iso osa vastaajista (61 %) kertoo sopeutuneensa mielestään hyvin koronapandemian aikaisiin olosuhteisiin ja rajoitustoimiin. Toisaalta lähes puolet (47 %) samaistuu myös tunteeseen, että vuosi on kulunut hukkaan. Vastauksista käy ilmi, että kokemukset koronapandemian ajalta ja suhtautuminen muutoksiin ovat hyvin vaihtelevia.

Pandemian aikana monet lapset ja nuoret ovat kokeneet vapaa-aikansa lisääntyneen (43 %), mutta myös opiske-

lun ja vapaa-ajan välisen rajan hämärtyneen (51 %). Valtaosa vastaajista (74 %) viettää myös nykyisin aiempaa enemmän aikaa ruutujen äärellä esimerkiksi somettaen, pelaten tai tv:tä katsellen. Monen vapaa-ajan vietto on muuttunut myös harrastuksia koskevien rajoitusten myötä. Noin joka kolmas lapsi (30 %) on joutunut luopumaan itselleen tärkeästä harrastuksesta tai vapaa-ajan toiminnasta ja 15 % on aloittanut pandemian aikana uusia harrastuksia.

”

Ei ole muutakaan mahdollisuutta kuin sopeutua, vaikka se ei ole tuntunut aina hyvältä ja monesta kivasta asiasta on täytynyt luopua.

“Olen huomannut käyttäväni paljon aikaa siihen että vien ajatukset pois asioista joita ei ole kiva ajatella. Katson esimerkiksi paljon sarjoja tai luen jotain jottei ajatuksilla olisi tilaa?”

“Koska kaikki paikat on kiinni tuntuu etten pääse kokeen sitä elämää mitä pitäis pystyy kokeen ja ärsyttää se et monet asiat jotka muut on saanu kokee on peruttu meiltä (esim. Wanhonjen jatkot, vanhoihin ei saa tulla perhe kattoo jne.)”

“Olen ollut kotona. Ompelen joskus tai pelaan tietokone pelejä. En oikein ole sopeutunut, mikä aiheuttaa ahdistusta minulle. Ajattelen, että aika auttaa ja joskus kaikki on normaalia.”

“Ei ole muutakaan mahdollisuutta kuin sopeutua, vaikka se ei ole tuntunut aina hyvältä ja monesta kivasta asiasta on täytyntä luopua.”

“Ajatus että kyllä tämä tästä, ei tämä ikuisesti kestä. Eilen kylläkin mietin, että loppuuko tämä sittenkään koskaan, vaikka se hellittäisi? Myös ajatus siitä että minulla on perhe ja ystävät ovat auttaneet.”

“Minua on auttanut yllättävän paljon ajatus siitä, että muilla ikäisilläni on sama tilanne. Aina auttaa myös positiivisuus: jaksetaan vielä hetki noudattaa rajoituksia niin kyllä maailma saadaan taas mallilleen! Toisaalta, alkaa pian jo usko loppua...”

“Olen aina ollut yksin viihtyvä henkilö, joten olosuhteet eivät juurikaan ole muuttuneet.”

“Olen tottunut viettämään aikaa kotona ja nautin siitä paljon. Sen takia pandemia ei ole vaikuttanut kovasti elämäni.”

“Pikkukylillä ei oo ollu hirveämmin rajoituksia. Matkailu on vähentynyt ja siihen on sopeutunut pakosta. Tosin matkailu ei oo loppunut ite koronan takia, vaan sen että mikään ei oo auki.”

“Koska asun maalla, arki ei ole oikeastaan muuttunut muuten kuin että koulu on ollut etänä. Olosuhteisiin on auttanut sopeutumaan se, että vaihtoehtoa ei oikeastaan ole ja tiedän kaikkien olevan samassa tilanteessa. Tiedän myös, että hallitus tekee kaikkensa, jotta pandemia saataisiin kuriin.”

“No muut, et ei tarvi olla siinä tilanteessa yksin ja tietää et jos me kaikki skarpataan ja pidetään niitä maskeja, käytetään käsidesiä ja ei mennä turhaan esim shoppailemaan nii ei enää kauaa kestä! Hyvä me.”

“Olosuhteet ovat vaihtuneet, muuttuneet, menneet pois ja tulleet takaisin niin paljon ja niin usein, joskus jopa päivittäisestä, että tässä vaiheessa en osaa oikein sanoa vastausta...”

“Olen varannut enemmän aikaa itselleni, tehnyt enemmän käsilläni, käynyt useammin ulkona juoksemassa.”

“Iso osa vapaa-ajastani on muuttunut, kun nuorten urheilu on kielletty. Monesti on tekemisen puutetta ja halusi päästä takaisin pelikentille”

“Olen saanut aikaa tutustua itseni ja löytäny maailmasta paljon uutta. Pandemian alussa etäkoulu oli parasta ja motivoivaa, nyt vuoden jälkeen lukion penkillä se tuntuu vankilalta enkä tiedä kauanko enää kestä.”

”JOS HEITÄ KUUNNELLAAN OIKEASTI JA OTETAAN TOSISSAAN!”

Lasten kuunteleminen ja heidän mielipiteidensä ottaminen vakavissaan ovat reunaehto sille, että lapset voivat osallistua päätöksentekoon. Lapsilta kysyttiin, millaisiksi he ovat kokeneet mahdollisuutensa vaikuttaa asioihin omassa arjessaan koronapandemian keskellä. Lisäksi kysyttiin, millä tavoin lapset ja nuoret voisivat parhaiten osallistua koulussa tapahtuvaan päätöksentekoon sekä päästä vaikuttamaan oman kotikuntansa asioihin.

Lähes puolet vastaajista (48 %) koki, että heidän on ollut mahdollista vaikuttaa siihen, miten he viettävät vapaa-aikaansa. Lisäksi joka kolmas vastaaja⁶ oli sitä mieltä, että valinnanvaraa oman ajankäytön suhteen on riittävästi.

Koronapandemiasta johtuviin rajoituksiin liittyen 48 % vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, ettei heidän ikäryhmänsä mielipiteitä ja tarpeita ole kuunneltu rajoitustoimien toteutuksessa. Tätä mieltä olevien osuus vaihteli ikäryhmittäin 43–51 % välillä. Keskimäärin kaikista tyytymättömiä olivat 17-vuotiaat.⁷

Moni vastaajista nimesi oppilaskunnan kanavaksi, jonka kautta osallistuminen ja vaikuttaminen koulussa tapahtuvaan päätöksentekoon on mahdollista. Rehtorille, opettajille ja muille vastuuhenkilöille puhumista pidettiin myös mahdollisuutena. Monet vastaajat ehdottivat lisäksi erilaisia matalan kynnyksen kyselyitä ja äänestyksiä, jotka olisi järjestetty niin, että kaikki voisivat halutessaan osallistua ja vastaaminen olisi helppoa ja nimetöntä. Vastauksissa tuotiin esille, kuinka omien mielipiteiden julkittaminen vaatii uskallusta ja osalle tämä voi olla este osallistua.

”Esim. voisi olla erilaisia kyselyitä ja äänestyksiä anonyymisti, ettei kukaan alkaisi nauramaan.”

”Oppilaskunnassa, tukioppilaana tai tuutorina tai ottamalla suoraan yhteyttä opettajiin/rehtoriin heitä huolestuttavista asioista.”

Osa lapsista vastasi, ettei tiedä, miten koulussa pääsisi vaikuttamaan. Jotkut myös kokivat, ettei ehdotusten esittäminen usein johda mihinkään. Osa puolestaan suhtautui kriittisesti oppilaskunnan kykyyn edustaa suurempaa joukkoa oppilaita tai opiskelijoita. Vastauksissa korostui, että lasten ja nuorten mahdollisuudet vaikuttaa edellyttävät myönteistä ilmapiiriä, kannustusta ja kiinnostusta sekä aitoa halua selvittää ja hyödyntää nuorten mielipiteitä tavalla, joka on kaikille mahdollisimman tasa-arvoinen.

”Jokaisen oppilaan pitäisi pystyä vaikuttamaan, oppilaskunnassa vain suosituimmat oppilaat valitaan luokan jäseniksi ja ei niin suosittuiden ääni jää kokonaan pois eivätkä he aina pysty esittämään ideoitaan oppilaskunnalle.”

”Mielestäni ehdotuksia kyllä kysellään mutta niitä ei kuitenkaan lopuksi kuunnella.”

Keinot vaikuttaa oman kotikunnan asioihin olivat vastaajille epäselvyyden peitossa. Yli 120 kysymykseen vastannutta lasta ja nuorta kirjoitti, ettei tiedä, miten oman kunnan asioihin pääsisi vaikuttamaan. Moni nuori toisaalta myös koki, ettei heidän mielipidettään kysytä tai kuunnella kunnan asioissa. Nuorisovaltuusto oli mainittu useissa vastauksissa mahdollisena kanavana, mutta sen toimintaan liittyen kaivattiin lisää tietoa ja näkyvyyttä.

Vastaajat ehdottivat muiksi vaikuttamiskanaviksi lapsille ja nuorille suunnattuja nettikyselyitä, tapahtumia, työryhmiä sekä nettisivuja tai -foorumeita, joissa omia ideoita voisi esittää. Koulut nähtiin paikkana, jossa mielipidekyselyitä voitaisiin toteuttaa ja jossa kunnan ja kaupungin asioista voitaisiin keskustella yhdessä lasten kanssa.

”Nuorten valtuustosta näkyvämpää, enemmän tiedotusta ja infoa kuinka päästä vaikuttamaan.”

⁶ Vastaukset annettiin asteikolla 0–10, jossa 10 = täysin samaa mieltä ja 0 = en yhtään samaa mieltä. Prosenttiluku on saatu vastauksista 9 ja 10.

⁷ Luvut on saatu esittämällä lapsille mielipideväittäjä asteikolla 1-5. Ilmoitetut prosenttiluvut on muuttujasta riippuen saatu yhdistämällä arvot 1-2 tai 4-5. Arvoa 3 ei ole laskettu mukaan.

”Man kanske kunde ha de som bestämmer i kommunen att med jämna mellanrum komma på besök i skolorna, ända från lågstadieåldern, och berätta om sitt jobb och prata med barnen och ungdomarna om vad de tycker borde finnas eller ändras på, så lär sig barn från tidig ålder att de kan påverka.”⁸

Vastauksista kävi ilmi, että kuntatason asioihin koettiin liittyvän politiikkaa, niiden ajateltiin vaativan äänioikeutta tai ne miellettiin enemmän aikuisia koskeviksi asioiksi. Aikuisten ja omien vanhempien rooli korostui myös siinä, että heidän toivottiin voivan viedä lasten esittämiä asioita eteenpäin lasten puolesta. Kaiken kaikkiaan nuoret toivoivat enemmän tietoa sekä kokemuksia siitä, että heidän ääntään kuunnellaan myös kuntatasolla.

”Antamalla meille mahdollisuuksia äänestää eri nuoria ja lapsia koskevista asioista (kyselylomakkeet) tai mahdollisuutta allekirjoittaa vetoamuksia vaikka jo 16 vuotiaana.”

”Puhuu hyvälle aikuiselle ja toivoo että se auttaa”

⁸ ”Voisi ehkä olla päättäjiä kunnista, jotka tulisivat aika ajoin kouluihin, peruskouluikästä lähtien, kertomaan työstään ja puhumaan lasten ja nuorten kanssa siitä, mitä heidän mielestä voisi olla tai pitäisi muuttaa. Näin lapset oppisivat jo varhain, että heillä on mahdollisuus vaikuttaa.”

MITEN LAPSET JA NUORET VOISIVAT MIELESTÄSI PARHAITEN OSALLISTUA KOULUSSA TAPAHTUVAAN PÄÄTÖKSENTEKOON?

”Pyrkimällä esimerkiksi oppilaskunnan hallituksen jäseneksi.”

”Kertomalla oma mielipide ja olla rohkeasti mukana.”

”Att man vågar säga sin åsikt och att lärarna frågar eleverna.”⁹

”Erilaisilla esim. Monivalinta kysymyksillä asioista mihin he voivat vaikuttaa.”

”Kyselyillä esim. Wilman kautta.”

”Yksityisesti ja anonyymisti. Kun ideat jätetään nimettömiksi, muut eivät voi kiusata niistä ja ideat ovat mahdollisimman rehellisiä.”

”Lapsia ja nuoria kuultaisiin säännöllisesti erilaisin keinoin, kuten kyselyt, äänestykset, keskustelut tunteilla...”

”Niin, että lapsilta ja nuorilta kysytään mielipiteitä yhtäläillä kuin aikuisiltakin.”

”Meillä on koulussa oppilaskunta, joka vastaa joistakin päätöksistä. Valitettavasti tämä toiminta on hyvin näkymätöntä ja merkityksetöntä muulle koulun yhteisölle.

Oppilaskunnan kehittymisen kautta nuoret voisivat paremmin osallistua heidän asioihinsa. Tiedotusta pitäisi parantaa ja oppilaiden ääntä kuulla enemmän.”

”Demokratia on aina hyödyllinen väline päätösten tekoon. Usein kuitenkin meiltä ei olla kysytty koulumme toiminnasta vaan päätetty tuosta vain.”

”

Niin, että lapsilta ja nuorilta kysytään mielipiteitä yhtäläillä kuin aikuisiltakin

⁹”Uskaltamalla sanoa oman mielipiteensä ja että opettajat kysyvät oppilailta.”

MITEN LAPSET JA NUORET PÄÄSIVÄT MIELESTÄSI PAREMMIN VAIKUTTAMAAN KOTIKUNTANSA ASIOIHIN?

”Nuorten kohdalla nuorisovaltuuston jäseneksi liittyminen on hyvä tapa.”

”Lähetää aloite nuorisovaltuustoon.”

”Laajempi ikäryhmä nuorisovaltuustoon, lisää harrasteita jokaiseen kuntaan (joistakin kunnista puuttuu esim kunnallinen uimahalli), lisää palveluita esim kaveritoimintaa nuorille ja lapsille että yhdessä voisi vaikka viedä nuoren/lapsen toiveita eteenpäin ylemmälle taholle.”

”Lapset ja nuoret pääsisivät myös kunnanhallituksen omana ryhmänään. Lasten ja nuorten kantaa ja mielipiteitä kysyttäisiin ja huomioitaisiin päätöksenteossa.”

”Uskoisin, että jonkinlaiset kyselyt netin kautta olisi helpoin tapa saada nuorten mielipide selville jos vaan nuoret vastaavat/löytävät kyselyt.”

”Pidettäisiin mielipidekyselyitä enemmän ja ne otettaisiin myös vakavasti.”

”Äänestysikää laskettava (ehdotan, että 17-vuotiaana saisi äänestää)”

”Ehkä tuodaan nuorille kaupungin asioita enemmän esiin esim. Koulussa.”

”Kunnan asiat pitäisi tuoda lähemmäs lapsia ja nuoria esim kouluissa ja niistä pitäisi tehdä helpommin lähestyttäviä.”

”Lasten ja nuorten työryhmät joita konsultoidaan. ryhmissä paljon erilaisia ihmisiä jotka tuo uusia näkökulmia.”

”Lapsille ja nuorille oma yhteisö, jossa mietittäisiin, vaikutettaisiin ja pidettäisiin hauskaa.”

”Ehkä joku juttu vaikka joku sivusto mille nuoret voisivat laittaa ideoita.. Jne”

”Jos ois joku anonyymi chatti palvelu tai jokin semmoinen.”

”Jonkun tapahtuman kautta.”

”Ainakin omassa kotikylässäni on kyläyhdistys, jonka kautta pääsee vaikuttamaan.”

”Laittamalla vaikka sähköpostia kunnalle siitä omasta ideasta/ mielipiteestä.”

”Sanoo mielipiteensä ja perustelunsa kuuluvasti.”

”Uusia väyliä poliittiselle toiminnalle. Matalamman kynnyksen asettaminen on tärkeää, nyt politiikan brändi on enemmän ”aikuisten juttu”.”

”En osaa sanoa tähän. En tiedä miten täällä voi vaikuttaa mihinkään.”

”Pitäisi ainakin selkeämmin kertoa nuorille ja lapsille vaikutusmahdollisuuksista. Moni ei loppujen lopuksi tiedä, miten vaikuttaa kunnan asioihin.”

”Tilaisuuksia vaikuttamiseen pitäisi antaa enemmän ja niistä tulisi kertoa selkeämmin esimerkiksi somessa.”

”Nuorten ääntä kuunneltaisiin, eikä nuoria pidettäisi ongelmana.”

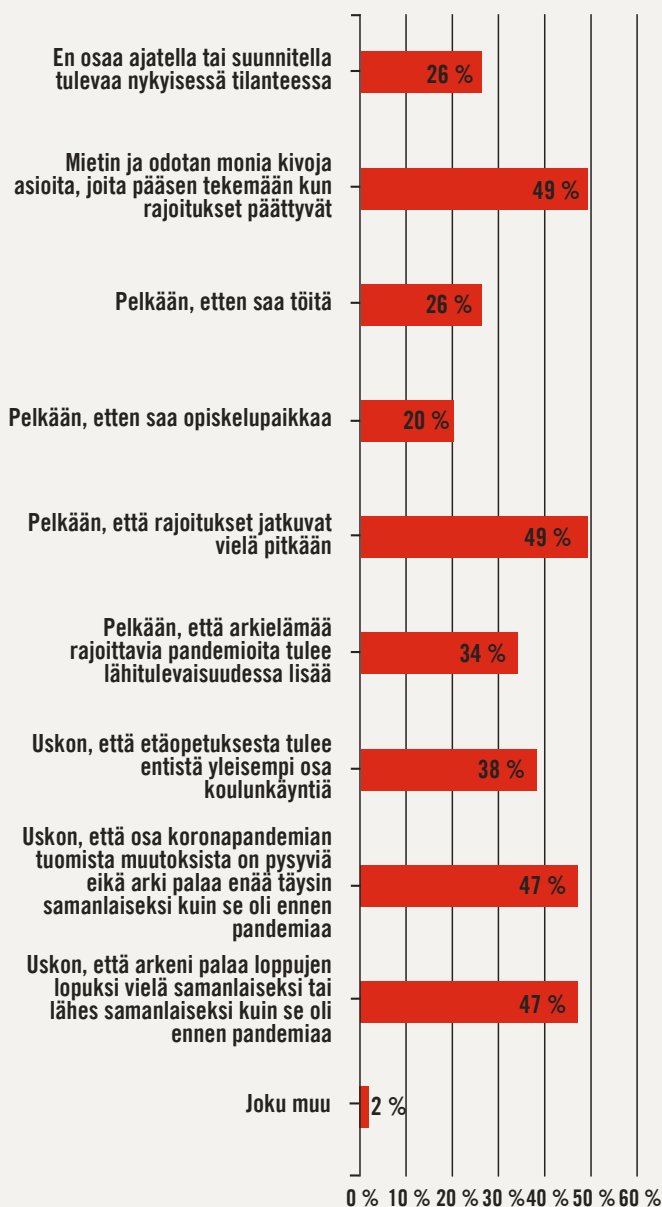
”Paha sanoa, kun usein ei kieltämättä kiinnostu yhtään. Ja jos ei kiinnostu, vaikuttaminenkin on haastavaa.”

”

Tilaisuuksia vaikuttamiseen pitäisi antaa enemmän ja niistä tulisi kertoa selkeämmin esimerkiksi somessa.

KORONAPANDEMIAN JÄLKEINEN TULEVAISUUS HERÄTTÄÄ EPÄVARMUUTTA

MILLAISENA NÄET KORONAPANDEMIAN JÄLKEISEN TULEVAISUUDEN? (N=1061)

"Pandemiaa seuraava lama kauhistuttaa, oikeasti."

"Pelkään, että kaikki teinivuoteni menevät hukkaan koronan takia."

"Pelkään, että kohtasyntyväälläni pikkusisarella ei tule koskaan olemaan samankaltaista lapsuutta ja nuoruutta kuin minulla: millaista tulevaisuus on?"

"Ajatus "normaalista" ahdistaa, vaikka kaipaankin sitä"

Kyselyn lopussa lapsia pyydettiin eri vaihtoehtojen avulla tai omin sanoin kuvailemaan, millaisena he näkevät koronapandemian jälkeisen tulevaisuuden. Vastaajat vaikuttivat pitävän monenlaisia vaihtoehtoja mahdollisina ja tuntevan samanaikaisesti sekä toivoa että epävarmuutta. Joka toinen vastaaja (49 %) pelkäsi, että rajoitukset jatkuvat vielä pitkään, samalla kun puolet (49 %) myös odotti jo kivoja asioita, joita pääsee tekemään rajoitusten päättyttyä. Osa vastaajista pelkäsi, että pandemian vuoksi heidän voi olla vaikeaa saada opiskelupaikkaa (20 %) tai töitä (26 %). Keskimäärin näihin teemoihin liittyvät pelot olivat yleisiä erityisesti matalatuloisten perheiden lapsilla, joista 38 % pelkäsi tulevien opiskelupaikkojen ja 43 % töiden saamisen puolesta.

Kertoessaan tulevaisuuteen liittyvistä toiveistaan monet mainitsivat matkailun, opiskelu- tai työpaikan, ystävien ja sukulaisten näkemisen, tapahtumiin osallistumisen, tavallisen arjen mukavat pienet asiat sekä koronan katoamisen ja pandemian loppumisen.

“Kotimaan matkailun mahdollisuus sekä haluamaani jatko-opiskelupaikkaan pääsy.”

“Haluan päästä festareille, pride tapahtumaan ja näkemään kavereita jotka asuvat kaukana.”

“Elämää ilman maskeja.”

“Ei mitään erikoista uimassa käyminen ois hauskaa.”

“Voin nähdä kavereita taas tavallisesti.”

“Että jotenkin taianomaisesti saisin kirittyä takaisin menetykset koulunkäynnissä ja henkisessä hyvinvoinnissa.”

“Hyvä opiskelupaikka ja turvallinen ympäristö. Pääsisin nauttimaan nuoruudestani vapaammin.”

“Että korona loppuisi NIIN PIAN KUIN MAHDOLLISTA.”

“Toivon, että pystyn käymään normaalisti kaupungilla, ravintoloissa ja viettää aikaa sukulaisten ja kavereiden kanssa.”

“Tyttöystävän kanssa huvipuistoon ja johonkin reissuun.”

“Että, korona loppuu ja pääsen taas elään tavallista elämää ja kulkee bussilaljunalla isille.”

“Odotan lukioon pääsemistä ja toivon, etten joudu aloittamaan sitä etänä.”

“Saisi vain olla, ei tarvitsisi koko ajan pelätä sitä saatanko aiheuttaa riskiryhmäläisenä pahaa perheenjäsenilleni.”

“Toivon, että pandemia menee ohi ja arki palautuu normaaliksi, mutta jos niin tapahtuu niin toivon myös, että ihmiset muistavat pandemian jälkeenkin arvostaa esim. luontoa ja kotimaan matkailua.”

“Että saisi kivan opiskelupaikan ja sellaisen työn josta tykkää. Saisimme perheellemme jonkinlaista tukea ja että arki palaisi mahdollisimman pian normaaliksi.”

“Tulevaisuus näyttää aika toivottomalta ja pimeeltä, ja pelottaa ajatella sitä.”

“Toivoisin, että pandemiasta opittaisiin ainakin se, että mielenterveysongelmallisille nuorille ei ole tarpeeksi apua ja että siihen kiinnitettäisiin huomiota.”

“Tällä hetkellä ei voimavarat riitä tulevaisuuden suunnittelemiseen, on tärkeintä yrittää selviytyä parhaansa mukaan jokapäiväisestä epävarmuudesta.”

“Että nuoria oikeasti huomioitaisiin päätöksissä, sillä eivät aikuiset täysin tiedä mikä on nuorille hyväksi.”

“Toivon että maskit lähtisivät, pääsisin matkustamaan perheeni ja läheisteni kanssa, näkemään taas ystäviä, koulunkäynti olisi taas normaalia ja että elämä palautuisi muutenkin lähes normaaliksi kuin ennenkin.”

“No jos nyt ensin selvittäis tästä koronasta, ja sitten ajateltais mitä tehdään seuraavaks :)”

PELASTAKAA LAPSET SUOSITTAI, ETTÄ HALLITUS JA KUNTAPÄÄTTÄJÄT

- Turvaavat lapsiperheiden riittävän toimeentulon ja sosiaaliturvan. Pitkään jatkunut pandemia on kuormittanut erityisesti perheitä, joissa tulot ovat pienet, toimeentulo on katkennut äkillisesti tai vanhemmat kuuluvat riskiryhmään.
- Sitoutuvat lapsivaikutusten arviointiin kaikessa päätöksenteossa sekä hyödyntävät lapsilta, nuorilta ja lapsiperheiltä kerättävää tietoa päätöksenteon tukena.
- Turvaavat resurssit kouluille ja oppilaitoksille, jotta korona-ajan vaikutukset voidaan arvioida lasten kohdalla yksilöllisesti ja taata riittävät tukitoimet niitä tarvitseville.
- Varmistavat, että koulujen oppilashuolto sekä lapsille ja nuorille suunnatut mielenterveyspalvelut ovat riittävät ja helposti saavutettavissa.
- Varmistavat, että kunnan lapsi- ja perhepalvelut ovat riittävät, joustavasti saavutettavissa ja että niissä huomioidaan perheiden erilaiset tarpeet.
- Turvaavat laadukkaat sosiaalipalvelut vahvistamalla ja hyödyntämällä digitaalisia työkaluja perinteisten toimintatapojen rinnalla.
- Osoittavat lisää resursseja lapsille ja nuorille tiedottamiseen asioista, jotka koskevat lapsia ja heidän oikeuksiaan niin, että lapsen ikä ja eri kieliryhmät huomioidaan.
- Vahvistavat sateenkaarinuorten ja muiden haavoittuvien lapsiryhmien hyvinvointia ja selvittävät pandemian vaikutuksia eri ryhmien hyvinvointiin.
- Panostavat kokonaisvaltaiseen osallisuuden kehittämiseen kunnissa yhdessä lasten ja nuorten kanssa.
- Ymmärtävät, että koronapandemiasta johtuen nyt ei ole kestävä leikata lapsilta, nuorilta ja lapsiperheiltä.

PELASTAKAA LAPSET KANNUSTAA LASTEN JA NUORTEN KANSSA TYÖSKENTELEVIÄ AMMATTILAISIA

- Tekemään moniammatillista yhteistyötä ja olemaan yhteydessä päättäjiin lasten ja nuorten kuulemisen edistämiseksi ja vahvistamiseksi.
- Huolehtimaan, että lapset saavat tietoa omista oikeuksistaan ja poikkeustilanteen vaikutuksista omaan elämäänsä.
- Vaikuttamaan siihen, että korona-aikana hyväksi havaittuja uusia toimintatapoja ja käytäntöjä sovelletaan kouluissa ja vapaa-ajan toiminnoissa myös pandemian jälkeen.
- Panostamaan lasten ja nuorten mielenterveystaitojen opetukseen ja turvataitokasvatukseen. Ennaltaehkäisevillä toimilla voidaan vahvistaa lasten ja nuorten resilienssiä ja varautumista mahdollisiin tuleviin poikkeustilanteisiin.

KYSELYN TEEMAAN LIITTYVÄÄ TAUSTATIETOA

Käsienpesua ja kotona oloa. Kolmasluokkalaisten lasten koronakokemuksia. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisu 2021:3. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163065/Kasienpesua%20ja%20kotona%20oloa%202021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lapset, nuoret ja koronakriisi. Lapsistrategian koronatyöryhmän arvio ja esitykset lapsen oikeuksien toteuttamiseksi. Valtioneuvoston julkaisu 2021:2. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162647/VN_2021_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Nuorten tyytyväisyys elämään korona-ajan ensimmäisen puolen vuoden aikana. Poikkeusolot – nuorten arki koronan keskellä -kirjoitussarja. Nuorisotutkimusverkosto 2021. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokolma70>

Koulunkäynti, opetus ja hyvinvointi kouluyhteisössä koronaepidemian aikana. Helsingin yliopisto & Tampereen yliopisto 2021. https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/160975121/Raportti_helmikuu_2021_Koulunkaanti_opetus_ja_hyvinvointi_kouluyhteis_ss_koronaepidemian_aikana.pdf

Paikoillaan pyörivä arki. Selvitys lapsiperheiden arjesta koronakriisin toisen aallon aikana. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 4/2021. https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2021/04/Lskl_Paikoillaan_pyoriva_arki.pdf

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointi. Kouluterveyskyselyn tuloksia 2019. THL. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140742/URN_ISBN_978-952-343-580-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Pelastakaa Lapset

Pelastakaa Lapset ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton, vuonna 1922 perustettu kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa ja maailmalla.

pelastakaalapset.fi

KANNEN KUVA:
Nina Salokangas